

summier geschetst. Het biedt een aardig beeld van het leven van deze tien idealisten: als beginnend seminarist in een vreemd land, slecht begeleid door de paters karmelieten.

Soldaten van God. Nederlandse en Belgische missionarissen op missie in China in de negentiende eeuw is een bewerking van de dissertatie van de auteur in Leiden (2005) onder de titel: *Ferdinand Hamer (1840-1900), Missiepionier en martelaar in China*. Zoals uit het verschil in titel duidelijk wordt, is de opzet van de publicatie breder dan van de dissertatie. Behalve de Scheutisten, de congregatie waarvan Hamer lid was, worden ook activiteiten van o.a. franciscanen, jezuïeten en lazaristen in China in die tijd besproken. Maar dat gebeurt slechts summier, en niet op basis van bronnen. Het boek maakt daardoor de indruk dat het om den brode geschreven is. Dat wordt versterkt doordat de auteur, die jarenlang schreef over popmuziek, soms meent 'leuke' opmerkingen te moeten maken. Gebrek aan duidelijke vraagstelling en heldere indeling, en een gebrek aan kennis van missiologie maakt dit tot een rommelig werkje.

In de studie van het Nijmeegse Instituut voor Missiewetenschappen onder redactie van Vefie Poels *Vrouwen met een missie. Vier congregaties in Nederland en de toekomst van hun missionair verleden* wordt verslag gedaan van een onderzoek onder vier missiecongregaties van vrouwelijke religieuzen. Het betrof onderzoek naar hun ontwikkeling, met name sinds het Tweede Vaticaans Concilie, hun huidige situatie en hun toekomst. Het eerste deel vond ik interessant, het handelt over de oprichting, de eerste werkervaringen en vervolgens de ontwikkelingen sinds de jaren zestig van vier duidelijk verschillende congregaties. Over hun toekomst kan men eigenlijk kort zijn: die is er niet. Die conclusie wordt niet duidelijk getrokken, maar wie goed leest ontkomt er niet aan. Wel is het interessant te zien welke pogingen gedaan worden om een bestaand instituut nieuw leven in te blazen door doelstellingen te verruimen. Maar dit gebrek aan toekomst delen deze congregaties met de meeste zustercongregaties. Wat ik miste in het geheel is de rol die de vrouwen speelden (en nog spelen) tegenover de mannelijke dominantie binnen de kerk, ook in missiegebieden. In missiegeschiedenissen wordt soms opgemerkt dat vrouwen een apart gezicht van het christendom vertegenwoordigen, een noodzakelijke aanvulling van het doctrinaire element dat door de priesters wordt verkondigd. Maar dit wordt in deze studie niet uitgewerkt.

Jan Sloot

Tilburg

Monteiro, Marit (2008), *Gods predikers. Dominicanen in Nederland (1795 – 2000)*, Hilversum: Verloren, pp. 991, ISBN 9789087040307, € 45,-

In een bijna 1000 bladzijden dikke studie vertelt Monteiro, hoogleraar Geschiedenis van het Nederlands Katholicisme aan de Radboud Universiteit, de geschiedenis van de dominicanen in Nederland sinds 1800. Van die duizend bladzijden zijn er 175 pagina's litera-

tuur, noten, grafieken en register. Maar dan nog is het een pil. Is die geschiedenis zoveel bladzijden waard? Of is dat mede het gevolg van de zware commissie van dominicanen die over de schouders van de auteur keek en oplette dat er niets vergeten werd? Krijgen daarom de incidenten zoveel aandacht? In ieder geval voor de (weinige) overgebleven dominicanen en ex-dominicanen is het een boeiende familiegeschiedenis. Zij kunnen alle gebeurtenissen en incidenten, conflicten en plannen op de voet volgen, niet enkel in Nederland maar ook in de missies der dominicanen op Curacao en Porto Rico en later Zuid-Afrika.

De predikheren zoals de dominicanen officieel heten, hebben een glorie tijd gehad in Nederland tot de jaren '60 van de vorige eeuw. Zoals vele orden was hun bestaan in Nederland gedecimeerd door de republiek, en onder koning Willem I was het ook moeizaam. Pas onder Willem II werd het beter, en groeide de orde in Nederland tot een kleine 600 leden rond 1960. Maar daarna volgde een vrije val. Vanaf 1967 trad er bijna niemand meer in, en het aantal uittreeders steeg tot 135 in de periode 1960-1980. Daarna bleef dat op een 'normaal' niveau van 1 á 2 per jaar. Dat betekent dat op termijn de groep zal ophouden te bestaan. Nu (2008) zijn er nog 80 over.

In de recente kerkgeschiedenis van Nederland zijn de dominicanen altijd een tamelijk luidruchtige groep geweest die veel aan de weg timmerde. Het weekblad *De Bazuin* was daar een uiting van. Ze beschouwen zichzelf ook als de luis in de pels van de roomse kerk, of misschien soms ook als roependen in de woestijn. Tot op heden proberen de dominicanen hun de zichzelf toebedeelde rol van voortrekkers binnen de RK Kerk te spelen, zoals in de brochure die ze in 2007 uitbrachten en aan alle parochies stuurden. Daarin betoogden zij o.a. dat ieder parochie het recht had om eigen voorgangers aan te stellen. De profetenrol lijkt me een smalle basis voor een spiritualiteit. Bovendien is het gevaarlijk om jezelf zo'n profetenmantel aan te passen. Profeet is geen beroep. De dominicanen zijn (waren) misschien grote theologen, maar grote sociologen zijn het in ieder geval niet!

Als historische studie is dit boek voorbeeldig. Veel archiefmateriaal, zowel uit Nederland als uit Rome en uit de missiegebieden; interviews met prominente en minder prominente dominicanen enz. Dat er af en toe toch kleine foutjes insluipen is te vergeven. Zo was de franciscaan Peter van Leeuwen geen socioloog maar theoloog, hoogleraar in Nijmegen, ook al had hij interesse in de sociologie (443); de predikantenopleiding van de Nederlandse Hervormde Kerk vond natuurlijk niet plaats aan de Vrije Universiteit (530).

Voor een socioloog vallen in deze geschiedenis een paar zaken op:

- de min of meer vastgelegde nauw omschreven identiteit en de spanningen die daarvoor werd opgeroepen: de dominicanen moesten verkondigers zijn op basis van contemplatie ('contemplata tradere') wat volgens de leiding impliceerde dat men in kloosters zou moeten leven. Maar een groot deel woonde in pastorieën...

- de interpretatie van deze 'verkondiging' als vooral 'geleerde theologie'. Maar het gros van de dominicanen was geen groot geleerde, ze werden dus ook tweederangs-dominicanen (geen 'summisten') en vaak dan maar bestemd voor de missie;

- de beklemming van het harnas van het thomisme als voorgeschreven theologie. Pas in de jaren '60 werd dit doorbroken;

- de invloed van het bestuur van de orde in Rome (de *Magister*) was groot, en toen Nederland minder aan de leiband liep, werden de conflicten ook groter.

Een studie als deze vraagt om vergelijkingsmateriaal. Waren de dominicanen in Nederland uniek, in vergelijking met bijvoorbeeld de jezuïeten of carmelieten? Die vergelijking wordt helaas niet gemaakt. Wel wordt gesuggereerd dat de Nederlandse dominicanen afweken van hun ordesgenoten in andere landen, maar ook dit wordt niet uitgediept. Maar ja, het boek is al zo dik... Persoonlijk had ik liever wat minder volledigheid van allerlei feiten en incidenten gezien en wat meer sociologische verdieping. En het door de auteur voorgestane *gender-perspectief* heb ik niet kunnen ontdekken.

Jan Sloot

Tilburg